

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
UMJETNIČKA AKADEMIJA U OSIJEKU
ODSJEK ZA KAZALIŠNU UMJETNOST

STUDIJ KAZALIŠNE UMJETNOSTI
SMJER: GLUMA I LUTKARSTVO

VANJA GVOZDIĆ

RAD NA ULOZI FILIP U
PREDSTAVI *KAOS IZA KULISA*

DIPLOMSKI RAD

Mentor:

doc. art. Jasmin Novljaković

Osijek, 2016.

SADRŽAJ:

1. UVOD	3
2. O AUTORU	4
3. O TEKSTU.....	5
3.1. SADRŽAJ	5
3.2. ADAPTACIJA TEKSTA	6
3.3. LICA.....	7
3.3.1. LICA KAOSA IZA KULISA.....	7
3.3.2. LICA GOLE PREMISE	8
3.4. ANALIZA LIKOVA	9
3.4.1. ANALIZA LIKA - FILIP.....	9
3.4.2. ANALIZA LIKA – DAVID.....	13
3.4.3. ANALIZA LIKA – ŠEIK.....	18
4. ULOGA.....	19
4.1. PRVI DOJAM.....	20
4.2. RAD NA ULOZI.....	20
4.3. BOGATSTVO IGRE I BRZINA TRANSFORMACIJE	21
4.4. ORGANIZACIJA RADNJE	24
4.5. PARTNERSKA IGRA	25
5. ZAKLJUČAK	27
6. LITERATURA.....	28

1. UVOD

Da mi je netko prije sedam godina rekao da ću studirati glumu i lutkarstvo, te postati glumac i lutkar, samo bih mu se nasmijao i rekao da ne priča gluposti. Kazališna umjetnost prije akademije za mene je bila potpuna nepoznanica. Niti sam se bavio kazalištem niti sam čak odlazio na kazališne izvedbe, ali to se promijenilo 2010. godine. Nakon pogledane predstave *Auvergnanski senatori* u produkciji GK Požega i UAOS-a u meni se javio interes za studiranjem glume i lutkarstva na UAOS-u. Sada, skoro sedam godina kasnije, ne mogu zamisliti svoj život bez kazališta, glume i lutkarstva. Gluma je postala dio mene, dio mog života i života ljudi oko mene.

Studiranjem na Umjetničkoj akademiji stekao sam osnove zanata, temelj za moj daljnji rad, osnove koje su mi pomagale u mom umjetničkom stvaranju, osnove od kojih polazim i kojima ću se uvijek vraćati ako se ikada izgubim. Nakon odslušanih predavanja i položenih svih kolegija došao je red i na moj magistarski rad – predstava *Kaos iza kulisa*, uloga *Filip* u produkciji GK *Zorin dom* Karlovac.

Ova uloga i predstava za mene je kruna mojeg dosadašnjeg rada, vrhunac svega što sam do sada imao prilike raditi i želio sam to napraviti dajući svoj maksimum znanja, vještina, tehnike i talenta.

Bez glumaca pozorišna scena je prazan prostor. Život na sceni nastaje i nestaje ulaskom i izlaskom glumaca. Kvalitet tog života, nivo energije koja privlači pažnju gledalaca zavisi od kvaliteta glumačke igre, od sposobnosti glumca da se ceo potpuno angažuje na sceni, od njegove spremnosti da saraduje sa partnerima, sposobnosti da događanje u sebi prenese na drugoga.¹

Gore citirane rečenice Vladimira Jevtovića opisuju što je potrebno da se ostvari život na sceni, a da ga ja ostvarim u punom smislu tih rečenica u svojoj ulozi od mene je zahtijevalo potpunu odgovornost prema ulozi, autoru, partnerima, kazalištu, publici i sebi. Tema ovoga rada biti će upravo ta odgovornost, saznanja i postupci kojima sam se služio da izgradim ulogu *Filipa*.

¹ Jevtović V. (1994), *Pozorište: Glumačka igra: - „Etika i tehnika“*, Časopis za teoriju i sociologiju kulture i kulturnu politiku, Broj: 93/94, 50-67, str. 50

2. O AUTORU

Michael Frayn, engleski dramatičar, romanopisac i prevodilac, rodio se u Londonu 1933. godine. Studirao je ruski, francuski i filozofiju na Sveučilištu Cambridge. Karijeru je započeo u novinama *The Guardian* kao reporter, a od 1959. do 1962. bio je njihov kolumnist. Od 1962. do 1968. pisao je za *The Observer*, u kojemu je još godinama objavljivao putopisne reportaže s raznih strana svijeta. Objavio je deset romana, od kojih su najpoznatiji *Ljudi od lima* (*The Tin Men*), *Prevodilac s ruskoga* (*The Russian Interpreter*), *Vrlo privatni život* (*A Very Private Life*), *Potkraj prijepodneva* (*Towards the End of the Morning*), *Spuštanje na Sunce* (*Landing on the Sun*), *Naglavce* (*Headlong*), koji je ušao u uži izbor za nagradu Booker 1999., *Špijuni* (*Spies*), za koji je dobio nagradu Whitbread 2002. i *U čemu je stvar* (*The Trick of It*). Frayn je i vrlo uspješan dramatičar. Njegove su drame izvođene na mnogim svjetskim pozornicama, a više ih je izvedeno i na televiziji u produkciji BBC-a. Najpoznatije su *Abecedni red* (*Alphabetical Order*), *Kaos iza kulisa* (*Noises Off*), koja se na londonskom West Endu prikazivala pune četiri godine, *Oblaci* (*Clouds*), *Čitava vječnost* (*Donkey's Years*), *Dobročinitelji* (*Benefactors*), *Kopenhagen* (*Copenhagen*) te *Demokracija* (*Democracy*). Okušao se i u radu na televiziji. Snimio je dva filma. Prvi film, *U smjeru kazaljke na satu* (*Clockwise*), snimio je 1986. g., a za drugi film, *Prvo i zadnje* (*First and Last*), dobio je 1990. nagradu *Emmy*. Za BBC napisao je i snimio seriju putopisa o europskim glavnim gradovima te Jeruzalemu i Australiji. Za svoje drame, komedije i televizijske adaptacije Frayn je dobio mnoga priznanja i nagrade, od *drame godine*, *komedije godine* (triput) do nagrada *Emmy* i *Tony*. Potonju je 2000. g. dobio za *Kopenhagen*. Svestrani Frayn bavi se i prevođenjem. S ruskoga je na engleski preveo Čehovljeve drame *Višnjik*, *Tri sestre*, *Galeb* i *Ujak Vanja* te četiri jednočinke, a za kazalište je adaptirao nekoliko njegovih kratkih priča. Preveo je i neka djela Lava Tolstoja, Jurija Trifonova i Jeana Anouilha.

3. O TEKSTU

Kaos u kulisama (Noises Off), djelo je napisano 1982. godine. Ideja za djelo potječe iz 1970. kada je Frayn sa bočne galerije gledao izvedbu predstave *The Two of Us*, farsu koju je napisao za Lynn Redgrave. Rekao je:

Bilo je smješnije gledati predstavu straga, nego sprijeda. Pomislio sam da bi jednoga dana morao napisati farsu od iza.“ (“It was funnier from behind than in front, and I thought that one day I must write a farce from behind.²).

Prototip djela, kratka jednočinka pod nazivom *Izlazi (Exits)* napisana je i izvedena 1977. godine, i na zahtjev Fraynovog suradnika Michaela Cordona, Frayn je proširio dramu u ono što će kasnije biti poznato kao *Kaos u kulisama (Noises off)*. Ime drame potječe od zvukova koji dolaze od iza scene. U Hrvatskoj postoje prijevodi Sonje Bašić *Kaos u kulisama*, Lade Kaštelan i Vinka Zgaga *Žamor oko scene (Kaos iza kulisa)* koji je Dražen Ferenčina postavio u Osječkom HNK 2007. godine.

Ovo djelo istovremeno veliča i razotkriva kazalište i kazališne predstave. U kazalištu vrlo često sve nastaje u zadnji tren, uvijek nedostaje još malo vremena, ništa nije dovršeno, stalno se kasni, a premijera je ono što publika očekuje i što se mora odraditi u dogovoreno vrijeme. Iza kulisa ansambl se svađa, ponekad zabušava, nerijetko kasni, zaboravljaju se uloge, scenografija se raspada, gube se i razbijaju rekviziti te je cijela predstava stalno na rubu propasti. Onima koji rade u kazalištu to nije strano, pa tako je i sam Frayn svjedočio samom kaosu i odlučio ga prenijeti gledatelju.

3.1. SADRŽAJ

Kaos iza kulisa sačinjavaju tri čina i u svakom od tih činova izvodi se prvi čin predstave unutar predstave pod nazivom *Gola premisa*. *Gola premisa* tip je predstave u kojem mlade djevojke trče uokolo u donjem rublju, muškarcima spadaju hlače, pojavljuju se provalnici, šeići, nekoliko tanjura sardina i mnoga vrata koja se konstantno otvaraju i zatvaraju. Radnja je smještena u stari mlin iz 16. stoljeća kojeg su trenutni vlasnici malo modernizirali i omogućili iznajmljivanje dok su oni u inozemstvu. Fiktivni autor teksta zove se Roger Housemorgen.

² <<http://www.curtainup.com/noisesoff.html>>, (21.08.2016.)

Čin prvi kostimska je proba u fiktivnom *Grand Theatre u Weston-super-Marie*. Ansambl je potpuno izbezumljen, beznadno nespreman, zbunjen ulascima i izlascima kroz vrata, krivim šlagvortima, krivim replikama i dosadnim rekvizitima koji uključuju nekoliko tanjura sardina.

Drugi čin izvedba je u fiktivnom *Theatre Royal u Ashton-under-Lyne*, mjesec dana nakon premijere. U ovom činu predstava prati radnju iza scene, na taj način omogućujući publici pogled u pogoršanje odnosa u ansamblu, koji dovode do kaosa iza kulisa i ludnice na pozornici. Predstava *Gola premisa* raspada se prije nego što se zastor spusti.

U trećem činu vidimo izvedbu na kraju dvomjesečne turneje u *Municipal Theatre u Stockton-on-Tees*, gdje su se privatni odnosi u ansamblu još više zaoštrili, a glumci pokušavaju prikriti sve pogreške svim silama. Ubrzo se radnja predstave mora potpuno napustiti i neki od manje zastupljenih likova preuzimaju vodstvo i pokušavaju privesti predstavu kraju.

3.2. ADAPTACIJA TEKSTA

Originalni tekst napisan je na engleskom jeziku, te imena gradova, likova i svega ostaloga mogu gledatelju sa naših prostora djelovati nepoznato. S tom mišlju u vidu, uz male preinake u tekstu, koje se najviše odnose na imena i lokacije, približili smo tekst gledatelju. Radnja *Gole premise* smještena je u kućicu u Istri, kazališta u kojima se igraju predstave su Karlovac, Vinkovci i Zagreb te su izmijenjena imena likova. Tako više nema Mrs. Clackett, ona postaje gospođa Kućinović, Garry Vjekoslav, a Brooke Ines. To su samo neke izmjene uz koje predstava postaje bliža gledatelju i zanimljivija za pratiti.

3.3. LICA

Budući da se u ovom dramskom djelu izvodi predstava u predstavi, skoro cijeli ansambl imao je ulogu glumca koji igra lik za predstavu *Gola premisa*.

3.3.1. LICA KAOSA IZA KULISA

Oliver (u originalu Lloyd Dallas) – redatelj predstave *Gola premisa*, dio ljubavnog trokuta između Milice i Ines. Glumi Peđa Gvozdić.

Sonja (u originalu Dotty Otley) – glumica srednjih godina, pomalo zaboravna, ima ljubavne interese prema Vjekoslavu kojeg provocira zavodeći Filipa. Glumi Petra Cicvarić.

Vjekoslav (u originalu Garry Lejeune) – glumac koji se lako uzbudi, ima ljubavne interese prema Sonji, pokreće ga ljubomora da napada Filipa. Ima frazu koji stalno ponavlja: „Znaš“. Glumi Nino Pavleković.

Ines (u originalu Brooke Ashton) – mlada neiskusna glumica, ne obraća pozornost na druge ni tijekom predstave ni iza kulisa. Često nastavlja svoju ulogu bez obzira na prekide, stalno joj ispada leća, dio je ljubavnog trokuta Oliver – Milica – Ines. Glumi Katarina Baban.

Filip (u originalu Frederick Freddy Fellowes) – ima ozbiljan strah od nasilja i krvi. Lako mu poteče krv iz nosa, nedostaje mu samopouzdanja, nenamjerno smiješan, jako posvećen poslu.

Silvija (u originalu Belinda Blair) – ironična i senzibilna, ima zaštitnički nagon prema Filipu. Glumi Ana-Marija Percaić.

Milica (u originalu Poppy Norton-Taylor) – inspicijentica, jako emotivna i pretjerano osjetljiva, zavidi Ines čija je alternacija. Dio je ljubavnog trokuta Oliver – Milica – Ines. Glumi Katarina Strahinić.

Zlatko Špetić (u originalu Selsdon Mowbray) – stariji glumac s manirama, ako nije u vidokrugu tijekom proba, ansambl ga mora pronaći prije nego on pronađe viski. Glumi Branko Smiljanić.

Šime (u originalu Timothy Allgood) – premoreni scenski radnik koji je alternacija Zlatku i Filipu. Glumi Giulio Settimo.

3.3.2. LICA GOLE PREMISE

Gđa. Kučinović (u originalu Mrs. Clackett) – sluškinja Brentovog doma u Istri, gostoljubiva, ali spora. Glumi ju Sonja.

Robert Mutić (u originalu Roger Tramplemain) – agent za nekretnine koji iznajmljuje kuću Brentovih. Glumi ga Vjekoslav.

Nives (u originalu Vicki) – radi za poreznu upravu i pokušava zavesti Roberta. Glumi ju Ines.

David Brent (u originalu Philip Brent) – pisac, živi izvan države sa ženom Viktorijom da izbjegne poreze, vraćaju se kući na tajnu posjetu. Glumi ga Filip.

Viktorija Brent (u originalu Flavia Brent) – Davidova žena, pouzdana ali nije za kućanske poslove. Glumi ju Silvija.

Provalnik (u originalu Burglar) – stariji čovjek u sedamdesetima, provaljuje u kuću Brentovih. Glumi ga Zlatko.

Šeik (u originalu Sheikh) – zainteresiran za najam kuće Brentovih. Glumi ga Filip.

3.4. ANALIZA LIKOVA

Tri lika koji su međusobno povezani, jer prvi tumači drugog, a drugi trećeg, a sve ih tumačim ja, podsjetila su me na jednu staru lutku/igračku pod nazivom *Babuška*. To je stara ruska (originalno japanska) lutka/igračka koja se sastoji od nekoliko dijelova. U mom slučaju to su četiri lutke, sve su istoga oblika, ali različitih dimenzija, od najveće prema najmanjoj. Funkcioniraju tako da se unutar svake lutke nalazi jedna manja lutka. Najveća (ja) sadrži tri lutke/lika (*Filip, David, Šeik*), druga (*Filip*) dvije (*David, Šeika*), a treća (*David*) jednu (*Šeika*). Za igru je potrebna da svi likovi izađu na vidjelo i da svaki bude različit ne samo po svojim vanjskim obilježjima nego i po karakteru. Zato sam prvo napravio osnovnu analizu teksta iz kojega sam izvadio sve relevantne činjenice za svaki lik na temelju tablice Bore Stjepanovića iz knjige *Gluma III: Igra*.

3.4.1. ANALIZA LIKA - FILIP

ČINJENICE
Zapisujte isključivo, ali sve, ono što nađete u tekstu zadatka (scene, komada, romana...)
1. TKO?
Zapišite imenice koje se odnose na vaš lik. (Npr.: <i>medvjed; uzurpator; susjed; vatra, barut, raketa</i>). Šta kaže:
a) pisac – Filip, Filip, Filip, rubac, nos, krv, rubac, nosu, rubac, stolac, stolac, Filip, rubac, Filipu, Filipu, viski, Filipu, Filipu, viski, Filip, viski, Filip, Filip, Filip, Filip, nosu, nos, Filip, Filip, Filip, Filip, Filip, Filip, Filip, Filip, Filipom, Filipom, Filipom, Filip, Filip, Filip, cvijeće, viski, Filip, Filip, sjekira, buket, Filip, Filip, Filip, cvijeće, Filip, porezna opomena, viski, Filip, Filip, Filip, Filip, Filip, sjekiru, viski, bocu, Filip, bocu, Filip, bocu, u rubac, plahte, plahtama, Filip, plahta, šeikov kostim, Filip
b) lik o sebi – šeprtlja, šeprtlja, ja, viski, idiotom, krivac
c) drugi o njemu - Filipu, Filipe, zlato, Filipe, sunce, Filipe, Filipe, Filipe, Filipe, Filip, Filipe, Filipa, krv, krv, nosa, krv, nosa, on, Filipe, Filip, Filipe, Filipa, Filipe, vrata, hlače, Filip, hlače, hlače, Filipe, hlače, Filipe, krv, gospodin, Filip, Filip, Filipu, frajera, idiotom,

ljubavi, frajera, Filipa, Filipe, Filipa, Filipa, on
3. KAKAV?
Bilježite pridjeve i izraze iz kojih se vidi <i>kakav</i> je ko. (Npr.: <i>Nepravedan, okrutan, pa čak i nevjeran</i>)
a) vaš lik – mili, veseo, mileni, dragi, dragi, dragi, povrijeđen, sirotog, mili, glup, glup, krvav
4. ŠTO?
Zapisujte glagole . (Npr.: <i>Sjedite</i> ; pravo u sobu <i>upada</i> ; <i>poklanjate</i> mi tuđe vlasništvo) To su <i>radnje</i> koje su obavljali, obavljaju ili će obavljati:
a) vaš lik – muči da ih zatvori, sjedne, zbija šale, obraća se Ines, obraća se Sonji, izlazi, obraća se Oliveru, nosim sve stvari, ostavim, nosim stvari, pregledao poštu, ja odnosim, kimne, izlazi, odnosi, izašao, vraća, prestrašio, prinosi kutiju, izlazi, obraća se Ines, pritišće rubac, ide mu krv iz nosa, teče mu krv iz nosa, ustane, pogleda u rubac, mora sjesti, staje na noge, skljoka se na stolac, ulazi, ulazi, otvori, nisi svukao, nisam uspio svući hlače, oklijeva, shvaćam, skida hlače, pada, priznajem, zašuti, shvati, pokušava, ulazi, mučio, ugleda, nisam razumio, nešto propustio, da isparim, ne pogoršam, drži cvijeće, mislim, mislim, uzima bocu, dat ću je, predaje cvijeće, ih razdvaja, pruža ruku, shvati, sakriva, uzima kutiju, pruža kutiju, ne namjeravam, izaći, igrati, rekao bih, uputio, sjedaju, odlaže, pristupa, stavlja ruku, stavlja prst, upozorava, uvrijedio, ne razumije, stisne, se skriva, prinosi rubac, pogleda, od tetura, ne shvaća, ostavio, bi potrčao, uzima sardine, potapša po ramenu, daje joj rubac, vidi da nije za pokazivanje, skriva, vraća sardine, vodi je, potrči, priopćava, bi potrčao, ostaje tješiti, uzima kutiju, okrene se, traži Silviju, pokazuje, objašnjava, potrči, spriječio, imitira, prekida, izgovorio, ulazi, pojavljuje se, istrgne, pokušava objasniti, predaje, pripremio, zaurla, stavlja ruku, shvaća, zaurlati, uzima rekvizite, izlazi, vidi, ponavlja šlagvort, ponovno zalupi vratima, pokazuje, zagladi kosu, zakopča jaknu, dovodi, vraća, opazi, diže, oduzima, uzima, pokazuje, okreće je, grli, improvizira, izlazi, pogleda, preuzima dužnost, grli, izlazi, uzima, maše, vitla, pokušava obući, ulaze, otkrivaju, teturaju, drži, izlazi, povlači, dočepao se, shvati, okreće

5. ZAŠTO?

Zapisujte **izraze** koji određuju *želju, potrebu, motiv, cilj, htijenje, volju, nastojanje*, nagovještavaju neki *plan za budućnost*. (Npr.: *Potreban* mi je uredan život; *neka* vam Bog da sloge i ljubavi; *hoće* da vas vidi; *da se oslobodimo* predrasuda; *ucmekaću* je kao vrapca) To su *razlozi* zbog kojih likovi čine to što čine.

a) vaš lik – On ne podnosi nasilje, uvijek mu od toga teče krv iz nosa., smijem li postaviti jedno glupo pitanje, a hoće li publika to shvatiti?, moraš im reći, činilo mi se najbolje da isparim, da ne pogoršam stvar., A što ću ja raditi?, ne namjeravam održati govor, ali moramo izaći van pred te ljude i igrati predstavu., upozorava da mora biti tiho., prekida razgovor da bi izgovorio., Filip mora cvijeće predati Vjekoslavu da bi mogao izaći na pozornicu., mora izaći na pozornicu., Maše njima da podsjeti Ines na presvlačenje

6. GDJE?

Zapisujte **izraze** koji određuju *mjesto* događanja. (Npr.: *Salon* na imanju; *ide prema vratima*; stavlja pištolj *na sto*)

a) vaš lik – kroz ulazna vrata, na sceni, u prostoru, u radnu sobu, ovdje, u radnu sobu, u radnu sobu, iz radne sobe, u radnu sobu, u radnu sobu, na stolac, na stolac, ne oko gležnjeva, ne oko gležnjeva, iza sofe, iz garderoba, u neki klub, van, na stolu, do vrata, ispod stola, u garderobu, na uobičajeno mjesto, na pozornici, s pozornice, s pozornice, na ulazu, na pozornici, na pozornicu

7. KAD?

Zapisujte **riječi** i **izraze** koji određuju *vrijeme* vršenja radnje, odnosno trenutak za otpočinjanje ili završavanje radnje. (Npr.: *Danas* je tačno *sedam mjeseci* kako je umro moj muž; meni je novac potreban *danas*; *dok* mi ne vrati)

a) vaš lik – prilično kasno, od početka, do premijere sutra, do premijere danas, sad shvaćam, za početak prvog čina, noćas

8. KAKO?

Zapisujte **priloške oznake** kojima se određuje *način* vršenja radnje. (Npr.: *Otvoreno* iznosim svoje mišljenje; nišanite *polako*; zašto tako *zvanično*)

a) vaš lik – Ne bi li bilo prirodnije?, bi bilo logičnije, ne budemo nervozni, pokunjeno izlazi, strašno prestrašio, s neizmjernim olakšanjem, pažljivo dižite stopala, se groteskno kreću po sobi, panično pritišće rubac na nos, kroz rubac na nosu, malo mu je slabo, teško presvući strelovitom brzinom, vrlo zanimljivo, pogledom, gestom, pokajnički, žurno sakriva, s olakšanjem sjedaju, stišće s mnogo suosjećanja, sa smiješkom stavlja prst na usta, žurno prinosi rubac nosu, na sto muka s ranjenim stopalom i nosom koji krvari, brzo skriva, zabrinuto okreću prema njoj., pogledom traži Silviju., panično pokazuje torbu i objašnjava situaciju., dizanjem lakta imitira nekog tko poteže iz boce., u posljednji čas., ne sluteći vraća Vjekoslavu., iznenađen zaurla., iznenađeno vikne., žurno skriva bocu., s prijekornim pogledom diže, odlučno odlazi., pobjedonosno dovodi Ines., uredno vraća sjekiru., s hlačama oko gležnjeva., očajnički vitla, očajnički maše burnusom., neprestano okreće., slijepo dotetura

Iz osnovne analize činjenica koje su upisane u tekstu za lik *Filipa* zaključio sam da on ima dosta slabo mišljenje o sebi, krivi sebe za većinu stvari, a ne želi biti kriv i odgovoran. Ima dosta malo samopouzdanja i muči se u radu. Ne želi nikome smetati i stvarati probleme, pokušava izbjegavati nevolje i konflikte. Blag je, drag, plah i nenametljiv, moglo bi se reći da je dobra duša ansambla. Drugi mu se obraćaju sa *dragi, mili, sunce, zlato* i pokušavaju mu olakšati proces rada jer shvaćaju da on nije sposoban sve shvatiti i odigrati. Istraumatiziran je jer ga je žena napustila, pokušava osvijestiti svoje nedostatke i rupe u znanju. Propitkuje ono što mu nije jasno, a često mu puno toga nije jasno. Vrlo je osjetljiv na nasilje i ne podnosi ga. Čim svjedoči nasilju, odmah mu krene teći krv iz nosa i pada u nesvijest.

3. KAKAV?
Bilježite pridjeve i izraze iz kojih se vidi <i>kakav</i> je ko. (Npr.: <i>Nepravedan, okrutan, pa čak i nevjeran</i>)
a) vaš lik – jako preplanuo, uplašen, rastresen, bijesan, čudna, seksualni, seksualni, seksualni, idealan, bijesan, jako preplanuo, uplašen, rastresen, bijesan, čudna, seksualni, seksualni, seksualni, idealan, bijesan, jako preplanuo, šokiran, rastrojen, smućen
4. ŠTO?
Zapisujte glagole . (Npr.: <i>Sjedite</i> ; pravo u sobu <i>upada</i> ; <i>poklanjate</i> mi tuđe vlasništvo) To su <i>radnje</i> koje su obavljali, obavljaju ili će obavljati:
a) vaš lik – piše za kazalište, piše, ulazi , zatvara vrata, uzima torbu, vodi je, ispušta torbu, poljubi je, potrči, šuljaju se, silazi, uzima torbu i kutiju, izlazi, ostao, vikne, ulazi, nisam primio, nisam primio, nisam otvorio, nisam kupio, odlazi, ulazi, nosi poreznu opomenu, kovertu i ljepilo, ulazi, nosi poreznu opomenu, kovertu i ljepilo, izlazi noseći poreznu opomenu, kovertu, ljepilo, tanjur sardina, ulazi, muči se da opomenu odlijepi od prstiju, zalijepio sam se, stavlja sardine na stol, odmakne ruku, zalijepio sam se za sardine, maše poreznom opomenom, izlazi u kupaonicu, maše poreznom opomenom, izlazi u kupaonicu, ulazi, počinje svlačiti hlače, pokušava ih svući, diže hlače, mahne u znak pozdrava desnom rukom, ugleda na njoj poreznu opomenu i brzo je skriva iza leđa, nudi mu sardine zalijepljene na lijevoj ruci, idem za svojim poslom, trči, izlazi kroz ulazna vrata, pojavljuje na vratima, ulazi u kupaonicu u prizemlju, ulazi, pridržava hlače laktovima, baci pogled na galeriju, ugleda je, diže ruke, uspinje stubama, skriva lice otiračem, okreće se, izlazi u spavaću sobu, otiračem zastire lice, ulazi iz spavaće sobe, pokušava otirač odlijepiti od glave, izlazi u spavaću sobu, ulazi iz spavaće sobe, tijelo je zavio bijelom plahtom, zatvaraju vrata, se ugledaju, ustuknu, silaze, ušulja u radnu sobu, ulazi, piše za kazalište, stoji na pragu, uzima torbu i kutiju, vodi je prema stepenicama, ispušta torbu i kutiju, poljubi je, potrči za njom, šuljaju se prema vratima spavaće sobe, silazi, uzima torbu i kutiju, izlaze u radnu sobu, ulazi iz radne sobe, nisam primio, nisam otvorio, nisam kupio, odlazi u radnu sobu, ulazi iz radne sobe, izlazi u radnu sobu, ulazi iz radne sobe, muči se da opomenu odlijepi od prstiju, zalijepio sam se, stavlja sardine na stol, odmakne

ruku, zalijepio sam se za sardine, maše poreznom opomenom, izlazi u kupaonicu, izlazi u kupaonicu, ulazi iz kupaonice, počinje svlačiti hlače, pokušava ih svući, diže hlače, mahne u znak pozdrava desnom rukom, ugleda na njoj poreznu opomenu i brzo je skriva iza leđa, nudi mu sardine zalijepljene na lijevoj ruci, idem za svojim poslom, trči, izlazi kroz ulazna vrata, pojavljuje se na ulaznim vratima, ulazi u kupaonicu u prizemlju, ulazi, pridržava hlače laktovima, baci pogled na galeriju, ugleda je, diže ruke, uspinje stubama, skriva lice otiračem, okreće se, izlazi u spavaću sobu, otiračem zastire lice, ulazi iz spavaće sobe, pokušava otirač odlijepiti od glave, izlazi u spavaću sobu, ulazi iz spavaće sobe, tijelo je zavio bijelom plahtom, zatvaraju vrata, se ugledaju, ustuknu, silaze, ušulja u radnu sobu, pojavi se, ukočio se, pokušava postaviti telefon, poteže žicu, poteže žicu, odnosi telefon, otpetljao, donosi telefon, izašao sam, diže zapakirane sardine, vraća telefon, pokušava uredno složiti novine, odlaže paket sardina na sof, krene po šampanjac, posklizne se, zaustavi se, osvrne, udaljuje, udari nogom kantu, traži rubac, pritišće ga na nos, gleda u rubac, sprema rubac, uzima kutiju i torbu, stišće ih, krene uza stube, odlaže kutiju i torbu na gornjem katu, zagleda se u rubac, izlazi u spavaću sobu, ulazi iz spavaće sobe, izlazi u spavaću sobu, pada po stubama, povlači za sobom pola scenografije, ulazi iz radne sobe, zablenuo se, izlazi u radnu sobu, ulazi iz radne sobe, zuri, izlazi u radnu sobu, ulazi iz radne sobe, zuri, diže poreznu opomenu, izlazi u radnu sobu, ulazi iz radne sobe, ugleda, pritišće rubac na nos, gleda u rubac, sjedne, ustaje, mora sjesti, otvara vrata kupaone, otvara vrata kupaone, otvara vrata kupaone, uzima sardine, trči naokolo, okreće broj, trči sa torbom,

5. ZAŠTO?

Zapisujte **izraze** koji određuju *želju, potrebu, motiv, cilj, htijenje, volju, nastojanje*, nagovještavaju neki *plan za budućnost*. (Npr.: *Potreban mi je uredan život; neka vam Bog da sloge i ljubavi; hoće da vas vidi; da se oslobodimo predrasuda; ucmekaću je kao vrapca*) To su *razlozi* zbog kojih likovi čine to što čine.

a) vaš lik – Ako u Poreznoj upravi doznaju da smo u zemlji proveli samo jednu jedinu noć, neće nam priznati boravak na privremenom radu u inozemstvu i zaplijenit će nam gotovo cijelu godišnju zaradu. Moramo ostati skriveni, kao ilegalci., Ako u Poreznoj upravi doznaju da smo u zemlji proveli samo jednu jedinu noć, neće nam priznati boravak na privremenom radu u inozemstvu i zaplijenit će nam gotovo cijelu godišnju zaradu.

Moramo ostati skriveni, kao ilegalci.,

6. GDJE?

Zapisujte **izraze** koji određuju *mjesto* događanja. (Npr.: *Salon* na imanju; ide *prema vratima*; stavlja pištolj *na sto*)

a) vaš lik – Dnevni boravak Brentovih, u Španjolskoj, ulazi na glavna vrata, na prvom katu, vodi je prema stubama, potrči uza stube, šuljaju se prema vratima spavaće sobe, izlazi u radnu sobu, ostao na sceni, izvana, iz radne sobe, ja sam u Španjolskoj, odlazi u radnu sobu, ulazi iz radne sobe, ulazi iz radne sobe, tanjur sardina koji je stajao na telefonskom stoliću, iz radne sobe, ulazi iz radne sobe, izlazi u kupaonicu u prizemlju, izlazi u kupaonicu u prizemlju, u Španjolskoj, izlazi kroz ulazna vrata, ulazi u kupaonicu u prizemlju, ulazi iz kupaonice u prizemlju, uspinje stubama, izlazi u spavaću sobu, ulazi iz spavaće sobe, izlazi u spavaću sobu, ulazi iz spavaće sobe, u radnu sobu, dnevni boravak Brentovih, u Španjolskoj, stoji na pragu, vodi je prema stepenicama, šuljaju se prema vratima spavaće sobe, izlaze u radnu sobu, izvana, ulazi iz radne sobe, odlazi u radnu sobu, ulazi iz radne sobe, izlazi u radnu sobu, iz radne sobe, izvana, ulazi iz radne sobe, izlazi u kupaonicu u prizemlju, izlazi u kupaonicu u prizemlju, izlazi kroz ulazna vrata, pojavljuje se na ulaznim vratima, ulazi u kupaonicu u prizemlju, ulazi iz kupaonice u prizemlju, uspinje stubama, izlazi u spavaću sobu, ulazi iz spavaće sobe, izlazi u spavaću sobu, ulazi iz spavaće sobe, u radnu sobu, kroz glavna vrata, dnevni boravak Brentovih, u Španjolskoj, na ulaznim vratima, kroz ulazna vrata, kroz prozor kupaonice, ostane bez riječi i glasa, odlaže paket sardina na sofu, krene uza stube, odlaže kutiju i torbu na gornjem katu, izlazi u spavaću sobu, ulazi iz spavaće sobe, izlazi u spavaću sobu, izvana, po stubama, vani, ulazi iz radne sobe, izlazi u radnu sobu, ulazi iz radne sobe, izlazi u radnu sobu, ulazi iz radne sobe, izlazi u radnu sobu, ulazi iz radne sobe, izlazi u radnu sobu, ulazi iz radne sobe,

7. KAD?

Zapisujte **riječi** i **izraze** koji određuju *vrijeme* vršenja radnje, odnosno trenutak za otpočinjanje ili završavanje radnje. (Npr.: *Danas* je tačno *sedam mjeseci* kako je umro moj muž; meni je novac potreban *danas*; *dok* mi ne vrati)

a) vaš lik – srijeda popodne, srijedom, srijeda popodne,

8. KAKO?

Zapisujte **priloške oznake** kojima se određuje *način* vršenja radnje. (Npr.: *Otvoreno* iznosim svoje mišljenje; nišanite *polako*; zašto tako *zvanično*)

a) vaš lik – kao ilegalci, rastreseno, ulazi iz kupaonice, desna ruka mu je još uvijek zalijepljena za poreznu opomenu, a lijeva za tanjur sardina, brzo skriva poreznu opomenu iza leđa, trči s hlačama oko gležnjeva, žurno ulazi, ulazi iz kupaonice u prizemlju, u rukama su mu isti predmeti kao i ranije, kojima je sada pridodao i otirač., Laktovima pridržava hlače, žurno se uspinje stubama, s hlačama oko gležnjeva, molećivo ispruženih ruku, skriva lice otiračem, , ulazi iz spavaće sobe, pokušava otirač odlijepiti od glave, ulazi iz spavaće sobe, tijelo je zavio bijelom plahtom, otirač mu je na glavi, tiho zatvaraju vrata, diskretno se ušulja, rastreseno, ulazi iz kupaonice, desna ruka mu je još uvijek zalijepljena za poreznu opomenu, a lijeva za tanjur sardina, brzo skriva poreznu opomenu iza leđa, trči s hlačama oko gležnjeva, žurno ulazi, ulazi iz kupaonice u prizemlju, u rukama su mu isti predmeti kao i ranije, kojima je sada pridodao i otirač., Laktovima pridržava hlače, žurno se uspinje stubama, s hlačama oko gležnjeva, molećivo ispruženih ruku, skriva lice otiračem, , ulazi iz spavaće sobe, pokušava otirač odlijepiti od glave, diskretno se ušulja, krajičkom oka prati, diskretno poteže žicu, pokušava uredno složiti novine, oprezno udaljuje, grozničavo traži rubac, pritišće ga na nos, uzima kutiju i torbu, stišće ih kao štit, žurno izlazi u spavaću sobu, povlači pola scenografije uz bolne vapaje i stenjanje, ulazi iz radne sobe s flasterom na čelu, posramljeno izlazi u radnu sobu, oprezno ulazi iz radne sobe, oprezno ulazi iz radne sobe, brže sjedne, teškom mukom ustaje,

Za lik *Davida* analizom činjenica zaključio sam da je on pisac kazališnih komada koji je na plaćenom radu u inozemstvu, ali se on i njegova žena povodom proslave godišnjice braka u tajnosti vraćaju kući kako bi proveli kvalitetno vrijeme sami u udobnosti svojega doma, koji inače iznajmljuju dok su odsutni. Uzbuđuje ih pomisao što se moraju skrivati jer nitko ne smije znati da su se vratili, u protivnom će im porezna uprava oduzeti sav novac koji zarađuju na radu u inozemstvu. On spada u viši sloj društva, spreman je poduzeti sve kako ga ne bi uhvatili. Želi prikriti sve svoje tragove i ne dovesti se u mogućnost da završi u zatvoru.

3.4.3. ANALIZA LIKA – ŠEIK

Lik *Šeika* je jako kratka epizodna uloga koju igra *David* jer je tako upisano u tekstu *Gole premise* kako bi došlo do još veće pomutnje u toj cijeloj situaciji. Šeik predstavlja klasičnog idealnog klijenta današnjeg doba koji „leži“ na brdu novaca koje je zaradio na eksploatiranju nafte i dolazi u kuću kako bi je iznajmio. Njegovi pokreti su veliki, široki i brzi. Odjeven je u kostim šeika (bijela plahta i burnus na glavi).

4. ULOGA

Uloga je (umjetničko) djelo koje glumac stvara. U najelementarnijem smislu ona je *partitura postupaka i radnji* koje, ako baš sasvim ne izmišlja, sam ne bira i ne priprema, a ono bar jedini i suvereno *izvodi* neki glumac kao dio predstave. Uloga je, dakle, ukupnost svega onoga što jedan glumac čini u sklopu predstave, ali ne kao prosti zbir, nego kao cjelinu u kojoj je svaki dio organski povezan s drugim dijelovima, s glumcem i sa predstavom.³

Glumčev cijeli život priprema je za igranje uloga: glumac radi na sebi, razvija svoje sposobnosti, talente, ima određena životna iskustva koja je prošao, posjeduje svoja sjećanja, misli, osjećaje, svoj um i svoje tijelo, koji je njegov instrument. Sve ovo je dio riznice iz koje glumac gradi svoju ulogu.

...poznavanje sebe samoga osnovno je obilježje duha majstora (Zeami)⁴

S ovom misli u glavi, morao sam se duboko preispitati jesam li sam sposoban i spreman za ovakvu ulogu. Svjestan svojih sposobnosti, ali i nedostataka, sa oduševljenjem sam prihvatio ulogu i uhvatio se rada. Shvatio sam da me čeka veliki zadatak s kojim dolazi i velika odgovornost. Pristupanje ulozi nije jednostavan proces, a glumci se tijekom cijelog svog života pripremaju za razne uloge, razvijaju svoje talente i mogućnosti, kako psihički tako i fizički. Nakon pet godina studiranja i učenja zanata, ova uloga pružila mi je mogućnost da pokažem i dokažem svoje sposobnosti, znanja i talente prvenstveno sebi, a onda i drugima. Budući da je ovo kompleksni komad sa dvostrukom, čak trostrukom igrom za koju će biti potrebna opsežna priprema i vježba, prepustio sam se procesu rada i istraživanja te se uputio u kreiranje uloge.

³ Stjepanović B. (2005), *Uloga u: Gluma III. Igra*, Podgorica, Sterijino pozorje Novi Sad, Univerzitet Crne Gore, str.89.

⁴ Stjepanović B. (2005), *Predgovor drugom izdanju u Gluma I. Rad na sebi*, Podgorica, Sterijino pozorje Novi Sad, Univerzitet Crne Gore, str.15.

4.1. PRVI DOJAM

Tijekom prvog čitanja teksta, koji mi je do tada bio potpuna nepoznanica, u meni se probudila velika želja i uzbuđenje za radom na ovom tekstu. Raditi na jednom ovakvom djelu koje mi je blisko i poznato, pokazati publici tajne kazališta i radne procese koji se skrivaju iza kulisa i koje većina nikada neće imati prilike doživjeti, u samom startu probudilo je u meni veliki entuzijazam i ljubav prema ovom komadu za koji sam se nadao da ću uspjeti prenijeti i publici. Tekst je sam po sebi dosta kompliciran i moglo bi se reći da je „matematički“ zahtjevan jer sve što je upisano u didaskalijama automatski diktira tempo predstave u kojem ima jako malo prostora za manevre. Sve zadatke koje ću morati ispuniti, moraju biti u točnom tempu i to u sekundu, inače mogu narušiti rad svojih partnera, a samim time i usporiti ritam predstave. Uloga *Filipa* svojevrsan je izazov jer zahtjeva da glumim glumca koji glumi dva lika u predstavi unutar predstave, a to će od mene iziskivati maksimum mog znanja, talenta, tehničke sposobnosti i brze transformacije u psihičkom i fizičkom smislu.

4.2. RAD NA ULOZI

Za početak, krenuo sam od teksta i onoga što je u njega upisano i poznato, a onda sam se bavio nadogradnjom istoga. Istraživao sam psihologiju lika, njegove probleme i želje te sam pronalazio opravdanja nekih poznatih činjenica.

Glavna činjenica koje sam se uhvatio kod lika *Filipa* bila je ta što ga je žena ostavila. Neupitno, on se s tim bori, to ga muči i jako ga je iznenadilo. Zbog tog događaja on je vrlo nesiguran, ne vjeruje u sebe, ali pokušava to zaboraviti i fokusirati se na svoj rad. Budući da je nedavno bio povrijeđen, ne želi da mu se to ponovno dogodi i želi izbjeći konflikte pod svaku cijenu. Traži potporu od ansambla i želi se osjećati sigurno u svom okruženju. U svom traženju simpatizera on pronalazi utjehu kod žena u ansamblu, njima se otvara, provodi s njima najviše vremena, ne primjećujući da to rezultira ljubomorom muškog dijela ansambla i novim konfliktima. Tijekom cijelog procesa rada on je stalno na oprezu i u strahu.

Fizičke odrednice za koje sam se odlučio bile su da radi male, nesigurne korake, da se cijelo vrijeme se zatvara tijelom, da su svi pokreti koje radi usko vezani uz trup tijela. Zbog svog straha i nesigurnosti on nikada ne stoji svojom punom visinom, stalno je malo zgrčen i ne može se osloboditi do kraja. Kada svjedoči nasilju, njegova koljena propadaju kao da ga je netko odrezao. Trlja svoje dlanove o bedra kao znak nervoze i neka vrsta tika koja se

pojavlja najviše kada je nesiguran i pod stresom. Govori višim tonom glasa koji treperi nesigurnošću, nekada pomalo muca i gubi se u svojim mislima jer ne zna vokabulizirati misao.

David je lik kojega *Filip* glumi u predstavi *Gola premisa*. Način glume unaprijed je određen žanrom predstave, a to je vodvilj.

Vodvilj (...) je u odnosu na stvarni život ono što je pokretljiva lutka u odnosu na čovjeka koji hoda, vrlo neprirodno uvećavanje određene prirodne krutosti stvari.⁵

U skladu sa žanrom predstave, *Davidovi* pokreti su dugi i široki, pretjerani, radi velike i stabilne korake te osvaja prostor u koji ulazi. On je samouvjeren, pun samopouzdanja, kralj u svome dvorcu. Smatra se glavom kuće i očekuje od svoje supruge da ga služi. Pomalo je šovinistički nastrojen i misli da je nepobjediv. Govori dubljim samouvjerenim tonom glasa i obožava slušati samoga sebe dok priča. Odnosi se dosta podcjenjivački prema svemu i svima. Svjestan je kada je kriv i vješt u skrivanju i izbjegavanju kazni.

4.3. BOGATSTVO IGRE I BRZINA TRANSFORMACIJE

Lik nastaje pomjeranjem glumca iz svog centra, iz srednje linije svojih organa prema ekstremnim vrijednostima dijapazona. To pomjeranje je proces transformacije te linije u liniju prikladnu situaciji i okolnostima, a cilj je stvaranje novog centra koji će biti osovina oko koje se konstruiše lik.⁶

Da bi si omogućio što veću mogućnost dramske igre unutar dogovorenih okvira, glavni zadatak koji sam si odredio bio je: napraviti karaktere što zanimljivije i različitije, što će od mene zahtijevati potpunu koncentraciju, veliku psihološku pripremu te puno vježbe za odigravanje istih. S velikim kontrastima u nekim obilježjima likova, moja igra postat će dinamična, zanimljiva, komična i omogućit će publici uvid u transformacije glumca i lika.

⁵ Pavis P. (1996), *Pojmovnik teatra*, Zagreb, Izdanja Antibarbarus d.o.o., str. 405.

⁶ Stjepanović B. (2005), *Lik u Gluma III. Igra*, Podgorica, Sterijino pozorje Novi Sad, Univerzitet Crne Gore, str. 54.

Kontrasti između likova:

<i>FILIP</i>	<i>DAVID</i>
<i>Brz</i>	<i>Spor</i>
<i>Mali koraci</i>	<i>Veliki koraci</i>
<i>Uski pokreti rukama</i>	<i>Široki pokreti rukama</i>
<i>Nesiguran</i>	<i>Siguran</i>
<i>Tik s rukama</i>	<i>Nema tik</i>
<i>Pogrljen</i>	<i>Uspravan</i>
<i>Introvertan</i>	<i>Ekstrovertan</i>
<i>Nježan</i>	<i>Grub</i>
<i>Ne nosi naočale</i>	<i>Nosi naočale</i>

Nakon što su likovi bili definirani i izvedeni svaki za sebe, kada je svaki lik imao svoj centar, svoju srednju liniju organa, došao sam do trenutka kada ih je trebalo povezati i izvoditi brze transformacije. Izvesti brze transformacije između ovih likova dosta je zahtjevno i proveo sam mnoge sate vježbajući brzi i čisti prijelaz iz jednog u drugi lik. Morao sam trenirati tijelo i mozak da se u jednom kratkom trenutku prebacim iz jednog lika u drugi, a to sam uspio koristeći i vježbajući svoja tehnička sredstva. Trenirao sam glas i postavku glasa, prijelaz iz visokog u duboki i obrnuto bez oscilacija, pripremu daha, artikulaciju i akcentuaciju.

Tijelo može da bude i ovakvo i onakvo, proporcije njegove različite, vrline pa i mane mnogobrojne – jedini uslov je da se tijelo *kontrolira*, da se tijelom *vlada*, da ono može poslušati sve naredbe našega razuma, da precizno može realizovati zamišljenu *radnju*,⁷

⁷ Stjepanović B. (2005), *Tehnika u Gluma III. Igra*, Podgorica, Sterijino pozorje Novi Sad, Univerzitet Crne Gore, str. 322.

Kao što piše u navedenom citatu, ono što sam morao savladati bila je kontrola tijela i vladanje njime. Sam po sebi već imam dobre predispozicije i veliku kontrolu svoga tijela te smatram da je osviješteno, ali za ovakav zadatak i ulogu, posvetio sam puno vremena i živaca ovome segmentu koji je jedna od glavnih transformacija likova i koju će publika najviše vidati. U trenucima kada nemam teksta, kada sam samo prisutan na sceni, moram zadržavati fizičke osobnosti lika. Uz puno ponavljanja tijelo samo počne pamtiti i mišićna memorija odradi svoje nakon dovoljno uloženog truda. Uz sami pokret trebao sam steći i određenu kondiciju za igranje predstave, jer gotovo puna dva sata, koliko traje predstava, likovi imaju konstantne ulaske i izlaske, puno trčanja, skakutanja sa hlačama oko gležnjeva uz stepenice i niz stepenice i puno padova.

Govorne distinkcije likova su također različite i jasno dolazi do njihovih različitosti, ali naravno da to ne dolazi samo od sebe. Nakon izvježbanog tona glasa odredio sam *Filipu* mekši način govora, dok *David* govori puno čvršće i snažnije. Da bih to proveo u potpunosti, u glavi sam morao raščlaniti i raščistiti misli i govorne radnje koje će biti izrečene.

Glumac živi od svoje sposobnosti da može da se promeni a da ostane ono što jeste. Glumac može da izmeni svoju pojavu. Može da postane divan ili grozan, može da natera ljude da ga primete ili da postane zapravo nevidljiv. On može da čuti na takav način da to niko čak i ne primeti. On može, na sceni da postane vrlo star ili da podetinji. On može da bude beznadežno histeričan ili nepodnošljivo lenj, bezazlen kao dete i opasan kao zločinac.⁸

Kada se uzme sve iznad navedeno, od savladavanja tehnike i vježbanja, dolazimo do transformacija između likova. Brzi prijelaz iz lika u lik, na licu mjesta, pred očima publike, od mene traži duboku koncentraciju i pripremu prije predstave, a i još veću tijekom predstave. Transformacija u pokretu, govoru i glasu nije nimalo jednostavna, vrlo je zahtjevna, opsežna, te iziskuje potpunu osviještenost tijela i svih čula. Niti jedan segment ne smije „pobjeći“ ni na trenutak jer želim publici omogućiti potpunu iluziju i stopostotnu iskrenost.

⁸ Jevtović V. (1994), *Pozorište: Glumačka igra: - „Etika i tehnika“*, Časopis za teoriju i sociologiju kulture i kulturnu politiku, Broj: 93/94, 50-67, str. 63

4.4. ORGANIZACIJA RADNJE

Jedan od najbitnijih segmenata rada na ovoj ulozi bio je organizacija radnje. Uz sve do sada spomenute elemente rada na ulozi, od ove predstave ne bi nikada bilo ništa da kompletan ansambl nije imao odlično organiziranu radnju. Bilo je nužno da se svi međusobno slušamo i zajedno radimo.

Kao što sam ranije spomenuo, predstava *Kaos iza kulisa* je „matematika“, prvenstveno po ulascima i izlascima sa scene. Svaki ulazak/izlazak, svako donošenje/odnošenje rekvizite mora biti precizno, u točno određenom trenutku jer inače možemo uništiti tempo-ritam i suigru. Svaki glumac nosi tu odgovornost. Po mojoj slobodnoj procjeni, tijekom predstave vrata se otvore i zatvore dvjestotinjak puta i skoro svaki put ulaziš ili izlaziš na druga vrata. U cijeloj toj zavrzlami vrata, sardina, torbi, kutija, plahti i ostalih rekvizita, svatko bi se odmah pogubio bez dobre organizacije radnje. Michael Frayn napisao je odličan tekst sa precizno organiziranim radnjama koje su detaljno upisane u didaskalijama teksta za svaki lik. Bez Fraynove pomoći iz predložka predstava bi se dala napraviti i izvesti, ali mislim da bi cjelokupan proces rada bio puno teži i zahtjevniji.

Najveći problem u organizaciji radnje predstavljali su mi ulasci i izlasci sa scene, na koja vrata i s kojom rekvizitom, i u točnom tempu. To je značilo da sam trebao korigirati svoju igru da učinim prave stvari u pravo vrijeme na pravom mjestu. Zato je ključno bilo napraviti dobru organizaciju i nakon toga neprestano probavati. Nakon puno vježbanja i puno ponavljanja, tijelo je upilo sve što je potrebno za dobru igru. Napokon je sve sjelo na svoje mjesto i mogao sam igrati predstavu s užitkom, a ne misleći što trebam slijedeće učiniti.

4.5. PARTNERSKA IGRA

Glumačka radnja se odvija kroz odnos prema partneru. Kroz odnos je moguće izraziti unutarnje tokove svesti i emocija, osobne ličnosti. Sve što glumac čini na sceni, čini u odnosu prema partneru, čak i kada on nije na sceni.⁹

U svemu do sada napisanom posvetio sam se svojem radu, postupcima i radnjama do kojih ne bi došlo da nema prave partnerske igre, kako sa ansamblom, tako i sa publikom. Moram reći da sam oduševljen radom i partnerstvom svih kolega tijekom procesa rada, a pogotovo tijekom izvedbi. Potonji navod odnosi se na neočekivane situacije koje se događaju tijekom predstave (kada se nešto razbije, ako fali neki rekvizit ili netko ima neki problem koji ga sputava u obavljanju radnje...). Predstava je rezultat timskog rada. Pod tim se podrazumijeva čitav niz partnerskih odnosa koji su utkani u svaki segment predstave, naoko možda publici nevidljivi, ali ključni za zajednički cilj - uspješna predstava. Radom na predstavi susretao sam se sa raznim problemima i preprekama koje sam lakše prevladavao uz pomoć svojih partnera.

Pozorište je kolektivna umetnost i život u pozorištu je moguć samo onim osobama koje imaju predispozicije za saradnju, za zajedništvo, za deljenje. Jer, na sceni i oko scene nije moguće sakriti sve ono što se dešava glumcima u privatnom životu. Promjene van pozorišta izazivaju promene u pozorištu. Zato je neophodno imati mnogo takta, ljudskog razumevanja za sve što se dešava partnerima.¹⁰

Na samom početku rada na predstavi susreo sam se s problematikom kreiranja lika na tri razine, s čime se do sada nisam imao prilike baviti. Budući je to ujedno bio i moj diplomski ispit, partneri su bili još otvoreniji i spremniji na suradnju kako bih oslobodio kreativnu maštu, slijedeći cilj svoga lika, što me ponukalo da budem još istinitiji u svakom trenutku predstave. Pomagali su mi da nađem potrebnu inspiraciju u onome što vidim, čujem i osjećam svojim reakcijama, prisutnošću i posvećenošću. Upozoravali bi me kada bih „izašao“ iz lika, pretjerao u reakcijama, podsjećali me kada bih igrao mehanički, a ne iz sebe i time su mi omogućili slobodu kreiranja. Jer, lakše se pustiti kada znaš da iza tebe stoji partner u kojega imaš potpuno povjerenje i koji će to povjerenje opravdati u svakom trenutku. Moja sreća je

⁹ Jevtović V. (1994), *Pozorište: Glumačka igra: - „Etika i tehnika“*, Časopis za teoriju i sociologiju kulture i kulturnu politiku, Broj: 93/94, 50-67, str. 53

¹⁰ Jevtović V. (1994), *Pozorište: Glumačka igra: - „Etika i tehnika“*, Časopis za teoriju i sociologiju kulture i kulturnu politiku, Broj: 93/94, 50-67, str. 54

bila što iza sebe nisam imao samo jednog, već osam ljudi s kojima su moji likovi potpuno oživjeli.

Dobar primjer partnerske igre, preciznosti, „matematike“ i organizacije radnji odvija se u drugom činu kada publika ima priliku predstavu gledati od iza. Skoro cijeli drugi čin bazira se na mimskoj igri. Kada počne predstava *Gola premisa* u drugom činu, svi glumci i zaposlenici moraju biti tiho i poštivati kolege koji su na sceni. Naravno, svi se pokušavaju pridržavati toga ali zbog određenih situacija i odnosa u ansamblu počinje kaos iza kulisa. Ovdje prava preciznost, matematika, tempo i dinamika ulaze u igru. Sav scenski pokret je dogovoren i sve se da izvesti savršeno precizno ako svi poštuju partnere i igru. Dok sam na prednjoj strani scene, moram u točnom tempu izgovarati tekst jer o njemu ovisi ostatak čina.

Značaj tempo-ritma za cijelu predstavu je ogroman. Često prekrasan komad, dobro režiran i odigran, nema uspjeha zato što je ostvaren u pretjerano usporenom ili neodgovarajućem brzom tempu. U stvari, pokušajte odigrati tragediju u tempu vodvilja, a vodvilj – u tempu tragedije!¹¹

Sve je tempirano, svaki pokret, svaki ulazak i izlazak sa scene, sve je precizno dogovoreno što znači da svaku izvedbu trebam naići na iste ljude u istom trenutku. Ako bilo tko pogriješi, ubrza ili uspori svoje dijelove na sceni ali i iza scene, to može dovesti do lančane reakcije tijekom cijeloga čina i sa time narušiti čitav rad ansambla u predstavi. Odgovornost prema partnerima, prema svemu što je dogovoreno i u točno tempu, osnova je ove predstave i mora se apsolutno poštivati.

¹¹ Stanislavski K.Š. (1989), *Tempo-ritam u Rad na sebi II*, Zagreb, Cekade, str. 120.

5. ZAKLJUČAK

Nakon svih elemenata koji su napisani, kada sagledam sve što je bilo potrebno da se kreira ova uloga, koliko truda, vremena, strpljenja, živaca, sretnih i tužnih trenutaka je bilo potrebno da se dođe do rezultata, da likovi ožive i žive na sceni, pomislim si: još ima prostora za rast. Uloga je kreirana u okviru predstave, ona služi predstavi, ona služi da prenosi sadržaj publici, ona tek nakon premijere počinje živjeti. Do sada smo odigrali predstavu dvadesetak puta i niti jedna izvedba nije bila identična, u svakoj sam pronašao nešto novo. Ništa drastično, niti da poremetim dogovoreno, ali sitnice koje daju potpunu dubinu lika i služe prenošenju sadržaja predstave publici. Zadovoljan svojim radom na predstavi i svojim razvojem općenito (od početka studiranja), svjestan sam svojih nedostataka i mana, ali to je ono što me gura dalje da budem što bolji, da radim na sebi, svome tijelu, govoru, glasu, pokretu, koncentraciji, mašti, čulima i emocijama.

Ovim radom moje studiranje na Umjetničkoj akademiji privodi se kraju, puno toga sam naučio o sebi, o glumi, kazalištu i mnogim drugim stvarima, a sada me tek čeka život glumca. Put koji je ispred mene tek kreće, ne mogu znati što me čeka ispred, hoće li biti lako ili teško, ali znam da nikada neću prestati učiti i raditi na sebi, razvijati vještine i obogaćivati svoju osobnost svakim danom sve više i više, što će mi omogućiti da moji likovi i uloge budu bogatije i zanimljivije, uvijek drukčije i nove.

Biti odgovoran prema sebi znači stalno razvijati i usavršavati svoja glumačka sredstva, svoju maštu, vaspitavati svoju „bestidnost“, svoju želju za igrom, svoju glad za komunikacijom. Kao što pevači celoga profesionalnog života vežbaju skale, tako i glumci moraju kroz razne vežbe ili lične testove proveravati nivo i kvalitet svoje energije, svog zdravlja, svoje želje za životom u svim dostupnim oblicima, svoju potrebu za pokret ka ljudima. To nije pitanje privatnosti, već profesionalni imperativ prvog reda.¹²

¹² Jevtović V. (1994), *Pozorište: Glumačka igra*: - „Etika i tehnika“, Časopis za teoriju i sociologiju kulture i kulturnu politiku, Broj: 93/94, 50-67, str. 52

6. LITERATURA

1. Stjepanović B. (2005), *Gluma I. Rad na sebi*, Podgorica, Sterijino pozorje Novi Sad, Univerzitet Crne Gore
2. Stjepanović B. (2005), *Gluma II. Radnja*, Podgorica, Sterijino pozorje Novi Sad, Univerzitet Crne Gore
3. Stjepanović B. (2005), *Gluma III. Igra*, Podgorica, Sterijino pozorje Novi Sad, Univerzitet Crne Gore
4. Jevtović V. (1994), *Pozorište: Glumačka igra: - „Etika i tehnika“*, Časopis za teoriju i sociologiju kulture i kulturnu politiku, Broj: 93/94, 50-67
5. Stanislavski K.Š. (1989), *Rad na sebi II*, Zagreb, Cekade

Internet stranice:

- Michael Frayn <https://en.wikipedia.org/wiki/Michael_Frayn>, 20. kolovoza 2016.
- Noises Off <https://en.wikipedia.org/wiki/Noises_Off>, 20. kolovoza 2016.
- Curtain Up <<http://www.curtainup.com/noisesoff.html>>, 21. kolovoza 2016.